

UN STUDIU DE BIOARHEOLOGIE ASUPRA NECROPOLEI ROMANO-BIZANTINE DE LA *CALLATIS*

Andrei Dorian SOFICARU

Rezumat: Scopul acestui articol este de a trata, pentru prima dată în arheologia și antropologia românească, descoperirile de oseminte umane cu ajutorul bioarheologiei.

Pentru prezenta analiză au fost examinate 169 de schelete din 141 de morminte dar, au fost descoperite 178 de morminte dintre care 5 aparțin perioadei elenistice, 4 perioadei romane timpurii și 169 perioadei romano-bizantine. Analiza antropologică a fost posibilă grație proiectului „Global History of Health”.

Din 169 de schelete analizate, 90 sunt femei, 50 bărbați și 29 indeterminabile; pe vârste: 53 de schelete aparțin grupului +45 ani, 43 de schelete aparțin grupului 35-44 ani, 24 de schelete grupului 15-24 ani, 15 celui 0-4 ani, 10 pentru 5-9 ani și 4 pentru 10-14 ani.

Indicatorii pentru stres și privațiune în timpul anilor de creștere și dezvoltare remarcăți în acest studiu sunt statura, anemia cauzată de lipsa de fier și hipoplazia emailului dentar. Statura a fost calculată folosind lungimea maximă a femurului, bazată pe metoda Pearson. Staturile medii s-au calculat pentru 22 de schelete de sex feminin și 19 de sex masculin, iar studiile comparative au fost făcute cu necropole din Spania, Ungaria și România. Modificările la nivelul scheletului asociate cu lipsa de fier sunt *cribra orbitalia* și *hyperostosa porosita*. Rezultatele din primul caz arată o creștere a valorilor către vârsta de 15 ani; seriile masculine au procente mai ridicate îndeosebi la cei peste 45 de ani, iar la cele feminine valori mari sunt la grupe 15-24 și 35-44 de ani. Pentru cel de-al doilea caz, valorile cresc foarte mult până la 14 ani, iar seriile masculine au procente mai ridicate față de cele feminine.

Pentru a realiza o imagine a stării de sănătate, în acest studiu au fost înregistrate cariile dentare, pierderile de dinți, abcese, osteoperiostita și osteoartrita. Au fost mai întâi numărate pozițiile de dinți permanenți erupți, apoi dinții erupți permanenți, dinții permanenți cariați, dinții permanenți pierduți *ante mortem* și numărul de abcese. Procentele pentru ultimele trei categorii au fost calculate din numărul de dinți permanenți. Seria masculină are procente mai ridicate decât cea feminină pentru dinții cariați, pentru cei pierduți în timpul vieții sau abcese. Diferențele mai ales în privința dinților cariați pentru cele trei situri din Dobrogea pot fi explicate prin consumul mai ridicat de cereale la (*L*)*Ibida*, iar la *Callatis* și *Histria* prin consumul de pește. Cele mai mari procente pentru osteoperiostită se observă tot la seria masculină, iar oasele cele mai afectate sunt tibiile.

În ceea ce privește osteoartrita, ea se localizează la toate articulațiile: cea temporo-mandibulară, coloana vertebrală, articulația umărului, cotului, a mâinii, șoldului, genunchiului, gleznei și a piciorului. Au fost urmărite articulațiile enumerate mai sus, numai la indivii adulți (138 la număr), bărbații fiind mai afectați decât femeile.

Studiul traumelor ce au afectat scheletul pot stabili factorii de mediu ori cei socio-culturali ce au influențat comportamentul uman. În lotul studiat au fost identificate 9 schelete cu urme de traume, patru de sex feminin și cinci de sex masculin. În cinci cazuri a fost afectat craniul, în alte patru coastele, într-un caz femurul și în altul o falangă; dintre acestea șapte

prezintă urme de vindecare și doar două arată că decesul a survenit la scurt timp. Cauzele sunt accidentale la cinci dintre ele, violența domestică în două, cea militară într-unul și un craniu cu o posibilă trepanație.

Printre mormintele analizate se observă cinci înhumări duble, trei fiind cu copii ce au decedat la naștere odată cu mamele lor. În acest sens mormântul M 83 este deosebit, nu prin construcție (avea doar tegule pe partea stângă), ci prin persoana înhumată. Este vorba de un schelet de sex feminin cu o vârstă la deces de cca 28 de ani și care avea ca inventar o brățară de fier cu filigran de aur. Mai interesante sunt resturile osteologice de la un copil cu vârsta intrauterină de 7 luni, ce indică în mod clar că femeia a decedat în timpul sarcinii. Afirmatia se bazează pe faptul că era destul de sănătoasă: avea o statură 151,9 cm (media pentru scheletele de sex feminin este 151,5 cm), sulcusul preauricular indică 3-4 nașteri, nu prezintă alte urme ale unor boli infecțioase sau cauzate de anemie și nu are traume și nici artroze ale încheieturilor. Inventarul funerar indică o situație socială mai ridicată.

În necropolă s-au descoperit 11 schelete cu craniile deformate: trei dintre acestea provin de la indivizi subadulți, iar la grupa de adulți există cinci de sex feminin și două de sex masculin. Craniile provin probabil de la populațiile nomade sau de la strămoșii lor care au trăit la Callatis.